

Tomori Tímea

Az anyanyelv-pedagógia korszerű kérdései a digitális térben. Beszámoló a XXV. OTDK Tanulás- és tanításmódszertani – tudástechnológiai szekciójáról

A XXXV. Országos Tudományos Diákköri Konferencia (OTDK) Tanulás- és Tanításmódszertani – Tudástechnológiai (TTT) Szekcióját 2021. április 20–22. között rendezte meg a Nyíregyházi Egyetem. A szekció ügyvezető elnöke az intézmény oktatási rektorhelyettese Minya Károly volt, akinek Kissné Rusvai Julianna ügyvezető társelnök, Dobroné Tóth Márta ügyvezető titkár, a hallgatók képviselőjében pedig Vizer András és Drágár Nikolett segítették a munkáját. A szekció szakmai bizottságának elnöke Kaposi József, az EKE–OFI munkatársa és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Tanárképző Intézetének egyetemi docense volt. A járványhelyzetre való tekintettel a konferencia online formában valósult meg a Microsoft Teams felületén. A rendezvény ünnepélyes megnyitóját, a későbbi ismeretterjesztő előadásokat, a programokat és a záróünnepséget is a Nyíregyházi Egyetem YouTube-csatornája közvetítette, így biztosítva a lehetőséget arra, hogy mindenki biztonságban vehessen részt a számára érdekesnek ígérkező programokon.

A nyitó rendezvényen beszédet mondott Vassné Figula Erika, a Nyíregyházi Egyetem rektora, aki kiemelte, hogy a szervezők félelme nem igazolódt be, „az online térbe való költözés ellenére közel ötszáz pályamunka érkezett” összesen az egyetemen rendezett két szekcióba. Nyíregyháza a TTT szekciója mellett párhuzamosan a Pedagógiai, Pszichológiai, Andragógiai és Könyvtártudományi Szekciót (PPAK) is befogadta. Szendrő Péter, az Országos Tudományos Diákköri Tanács elnöke köszöntőjében hangsúlyozta, hogy a „térben együtt vagyunk”, és szerencsésnek érezte, hogy a rendezvény digitális népszerűsítése miatt számos médiamegjelenést és nagy nemzetközi szintű érdeklődést tudhat magáénak az OTDK programja. Kovács Ferenc, Nyíregyháza megyei jogú város polgármestere arról szólt, hogy „a társadalmunk számára a magasan képzett fiatalok, a tudományos emberfők és az ő eredményeik magát a jövőt jelentik.” Gáspár Mihály, a PPAK szekció elnöke köszönetét fejezte ki minden, a versenyben részt vevő, hallgatónak és kollégának a befektetett erőfeszítésekért és azért, hogy még ilyen kényszerű formában is méltó módon kerülhet sor a nagy múltú rendezvényre. A TTT szakmai bizottságának elnöke, Kaposi József a digitális térhez alkalmazkodva, ugyanakkor a versenyhelyzet feszültségét is oldva SMS-nyelven közvetítette köszöntő üzenetét. Weiszburg Tamás, az Országos Tudományos Diákköri Tanács (OTDT) elnöke elsősorban a hallgatókhoz szólt, ellátta őket jó tanácsokkal, továbbá bejelentette az idei év Roska Tamás pályázatának nyerteseit is. A TTT szekcióban Asztalos Anikó, a PPAK szekcióban Hegedűs Roland kapták meg a nívós szakmai elismerést és az előadástartási lehetőséget. Zárásképpen Pléh Csaba a Közép-európai Egyetem Kognitív Tudományi Tanszékének professor emeritusa *A járvány új tükröt ad a kapcsolatok és a tudás/nem tudás rendszereinek megértéséhez* című előadása hangzott el. Az előadások visszanezhetők a szekció honlapján (1).

1. kép

A 35. OTDK PPAK és TTT szekció nyitórendezvénye a Nyíregyházi Egyetem Youtube-csatornáján

A TTT szekcióba összesen 155 dolgozat érkezett, mintegy húsz itthoni és öt külföldi felsőoktatási intézményből. Ezekből a pályamunkákból 151-et mutattak be előadás formájában is. A versenyzőket a tudományos munkáik tematikája alapján huszonegy tagozatba osztották be a szervezők. Az anyanyelvi tantárgy-pedagógia tagozat bírálói összesen hét dolgozatot és hat előadást értékelt. Egy hallgató nem tudott részt venni az eseményen. A tagozatban pályamunkát benyújtó és előadást tartó hallgatók magas pontszámokat értek el, elismerésre méltó kutatómunkákkal jeleskedtek az április 21-én megtartott ülésen. Az anyanyelvi tantárgy-pedagógia tagozatának zsűrielnöke Katona Krisztina, a Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Karának dékánja, a Kommunikációs Tanszék vezetője és főiskolai tanára volt. A zsűri munkájában részt vett továbbá N. Császi Ildikó, a Károli Gáspár Református Egyetem docense, Szabó-Thalmeiner Noémi, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem adjunktusa és Tomori Tímea, a Nyíregyházi Egyetem tanársegéd munkatársa. A dolgozatok bírálatában közreműködtek még Barabás László főiskolai tanár, Dringó-Horváth Ida egyetemi docens és Kissné Rusvai Julianna főiskolai tanár is. A beadott írásbeli munkákra maximum ötven pontot kaphattak a hallgatók, a prezentációkra szintén ötven pontot adhatott a zsűri. A bírálati szempontok közül a konferencián hangsúlyos volt a kutatómunka előzményeinek, módszereinek, folyamatának a szakszerű interpretálása, az eredmények logikus felvázolása, valamint a reflektív gondolkodás bizonyítása.

Bajkó Edina (felkészítő tanára Bartha Krisztina), a Partiumi Keresztény Egyetem hallgatója *Anyanyelvi szövegértés harmadik osztályban* című dolgozatát ismertette. A kutatás fókuszában az állt, hogy a hallott és az olvasott szövegek megértése hogyan alakul a harmadik osztályos tanulók körében, figyelembe véve azt a tényt, hogy az IKT-eszközök hatást gyakorolnak a gyerekek anyanyelv-elsajátítási folyamatára. Az előadásban ismertetett kísérlet alapját három saját készítésű szövegértési feladat alkotta. Az első felmérésben egyszerre volt a tanulóknál az a szöveg, amelyet értelmezniük kellett, és

az a feladatlap, amelyen dolgozhattak. A második alkalommal a szöveg kétszeri elolvasását követően a mesét már nem láthatták a tanulók, kizárólag a feladatlap maradt előttük, a harmadik szövegértési feladatban pedig a mesét meghallgatták, de nem olvasták, és ez alapján töltötték ki a feladatlapokat. A kísérlet adatait T-próbával és korrelációanalízissel dolgozta fel a szerző. Ennek eredménye azt mutatta meg, hogy összefüggés van az egyéni eredményekben az olvasott és a hallott szövegértési képességek között, azaz azok a diákok, akik jól teljesítettek az olvasott szöveg értésénél, hasonló eredményeket produkáltak a hallott szöveg megértésénél is.

Milus Fruzsina (felkészítő tanára Szarka Júlia), a Károli Gáspár Református Egyetem hallgatója, *„Virágok mezejében” – Folklórszemelvény-gyűjtemény a magyar nyelv és irodalom tanításához* című dolgozatát mutatta be a konferencián. Előadásában egyrészt betekintést nyújtott abba, hogy bizonyos közismereti tartalmakat hogyan lehet feldolgozni mondókák és népdalok segítségével. Másrészt az volt a célja, hogy egy már letisztult, kész gyűjteménnyel szolgáljon a magyar nyelv és irodalom műveltségterületet oktatók számára, méghozzá úgy, hogy a gyűjteményben szereplő szemelvények kapcsolódnak a Nat által előírt fejlesztési területekhez. A későbbiekben a szerző további műveltségi területekhez is készíteni szeretne egy-egy szemelvénygyűjteményt.

Mendrey Zsófia (felkészítő tanára Gonda Zsuzsa), az Eötvös Loránd Tudományegyetem hallgatója *Középiskolai tanulók digitális és nyomtatott szövegértési teljesítményének vizsgálata, különös tekintettel a diszlexiás tanulókra* című kutatását demonstrálta. A kutatás célkitűzése egy olyan összehasonlító elemzés elvégzése volt 10. évfolyamos diákok körében, amely megmutatja, hogy a digitális és a papíralapú szövegek értelmezésekor a PISA-mérések során is vizsgált gondolkodási műveletekben (hozzáférés és visszakeresés, értelmezés és integráció, reflexió és értékelés) vannak-e mérhető különbségek. Az előadó 400-as elemszámú mintán végezte el a vizsgálatot és az adatok feldolgozását. A kutatás tárgyát képezte továbbá a BTMN-es és SNI-s tanulók szövegértési képességeinek a vizsgálata is. Bebizonyosodott, hogy a középiskolai tanulók digitális szövegértési képességei még nem érik el a papíralapú szövegértési feladatokban hozott eredményeket. A diszlexiás diákok ugyan alacsonyabb pontszámú dolgozatokat írtak mind nyomtatott, mind pedig digitális formában a tipikus fejlődést mutató társaikhoz képest, de a digitális szövegértési képességpontjaik nagyon kevés ponttal maradtak el a nyomtatott teszt eredményeihez képest. A pályamunka végkövetkeztetése, hogy mivel az oktatási intézmények mentalitására még mindig a töredezett tanulási környezeti háttér jellemző, a digitális közegben hasonló lehetőségek adódnak a tipikus és az atipikus fejlődést mutató diákok számára, így fejlettségi szintjük sem fog szignifikánsan eltérni egymástól. A kontakt osztálytermi környezetet támogatni kellene online tanulási környezettel is annak érdekében, hogy a diszlexiás diákok nagyobb esélyt kapjanak a fejlődésre.

Zsiray Barbara Renáta (felkészítő tanára Koós Ildikó), az Eötvös Loránd Tudományegyetem hallgatója *A társasjátékok alkalmazásának lehetőségei kiemelten az anyanyelvi nevelés keretein belül* című innovatív fejlesztését mutatta be. A pályaműben szereplő kutatás-fejlesztés a 9–10 éves gyerekek társasjátékokhoz való pozitív kisgyermekkorai emlékeire épít. A kérdőíves vizsgálat azt bizonyította, hogy a vizsgálatban részt vevő 107 tanuló pozitív attitűddel rendelkezik a társasjátékok vonatkozásában,

valamint kitért a kutatásban részt vevők társasjátékosági szokásaira is. A felmérés második része a társasjátékok oktatásban betöltött szerepét vizsgálta. A dolgozat következő szakaszában az előadó saját készítésű óratervet mutatott be, amely egy társasjátékokkal támogatott tanóra volt, végül egy szintén saját készítésű, a szövegértést fejlesztő kártyajátékot is megismerhettek a résztvevők.

Rónai Noémi Vanessza (felkészítő tanára Kövérné Nagyházi Bernadette), a Szent István Egyetem hallgatója *Nyelvi babonák az általános iskolai anyanyelvi nevelésben* című dolgozatát ismertette a konferencián. Megvizsgálta, hogy az általános iskolában miért terjedtek el nyelvi babonák, hiedelmek; valamint hogy mennyire gyakori ezeknek az előfordulása. A kutatás több módszertani lehetőséget is felhasznált, így a 3. és a 4. osztályos anyanyelvi tankönyveket és munkafüzeteket tartalomelemzésnek vetette alá, majd az előadás egy pedagógusok számára készített kérdőívet is bemutatott. A kérdőívekből nyert adatok azt mutatják, hogy bár a tanítók jelentős többsége tisztában van a nyelvi babonákkal, ám nem mindegyiket fogadják el babonaként. Ez az attitűd hatást gyakorol a tanítói munkára is, így ezek áthagyományozódnak a következő generációkra. Másrészt a taneszközök szövegeiben nem található megfelelő mennyiségű gyakorlóanyag és -példa arra, hogy a gyerekek elmélyíthessék a tudásukat ezeknek a jelenségeknek a területén.

Masa Dóra Sára (felkészítő tanára Pékné Sinkó Csenge), a Szent István Egyetem hallgatója *A hazai és külhoni kétnyelvű gyermekek szókincsének és nyelvtani fejlettségének vizsgálata, összehasonlítása* című munkájáról számolt be. A kutatásban kétnyelvű családban nevelkedő, nagycsoportos óvodáskorú gyermekek vettek részt. Két csoport összehasonlítására került sor; az itthon és a külhomban nevelkedő (N = 15-15 fő) magyar ajkú édesanyák gyermekei adták a vizsgálat mintáját. A kutatásban három eszközt használt fel a szerző. Beszámolt egy kérdőívről, amely az otthoni nyelvhasználati szokásokat térképezte fel, majd a résztvevők kitöltötték a LAPP aktív szókincs-vizsgálati tesztet és az expresszív-receptív grammatikai tesztet. A kutatás eredményeképpen a pályázó megállapította, hogy az eltérő nyelvi környezet nem vagy rendkívül kis mértékben eredményez eltérő fejlettséget. Fontos hatása van a gyermek nyelvi fejlődésére, szókincsére annak, hogy milyen nyelven mesélnek neki a szülők, továbbá a külhomban nevelkedő gyermekek közül azok, akik később kezdtek el beszélni, a teszteken is gyengébb eredményeket mutattak.

Az előadások végén a zsűri szóban is összegezte és értékelte a pályaművek és a prezentációk minőségét. A TTT szekció záróülésén került sor a díjak kiosztására. Az anyanyelvi tantárgypedagógia tagozatban nyújtott teljesítmények alapján Mendrey Zsófia (első helyezett), Bajkó Edina (második helyezett) és Zsiray Barbara Renáta (harmadik helyezett) végeztek az élen. A szekcióban a Pro Scientia Aranyérmesek különdíját, a Reménység kitűzött Mendrey Zsófia kapta.

Ahogy Simonyi Károly mondta: „A kutatás vagy fejlesztés célratörő tanulás és kreatív munka összehangolt egysége” (Staar 1986). A XXXV. OTDK TTT szekciójának hallgatói rendelkeznek ezekkel a ritka adottságokkal, munkáikkal társadalmi szerepvállalásba kezdtek, és egy-egy tudományterületet újabb perspektívából szemlélve innovatív módon közelítették meg ezeket. Fontos, hogy folytassák ezt a nehéz, de nemes utat, és ne feledkezzenek meg Széchenyi szavairól sem a munkájuk során: „A tudományos emberfő mennyisége a nemzet igazi hatalma”.

Irodalom

Staar Gyula 1986. *Iszonyú rendet vágtam. – Beszélgetés Simonyi Károllyal*
<https://mek.oszk.hu/03200/03286/html/tudos1/simonyi.html> (2021. május 8.)

Széchenyi István 2002. *Hitel 1828–1829.* <https://mek.oszk.hu/06100/06132/html/> (2021. május 8.)

(1) XXXV. OTDK Tanulás- és Tanításmódszertani – Tudástechnológiai Szekció honlapja:
<http://www.nye.hu/otdktt/> (2021. május 8.)

Tomori, Tímea: Modern issues of mother tongue pedagogy in the digital space. Report on the Learning and Teaching Methodology – Knowledge Technology Section of XXV National Scientific Student Council meeting

Az írás szerzőjéről

Tomori Tímea

tanársegéd
Nyíregyházi Egyetem

tomori.timea[kukac]nye.hu